

ומספקא לן, האם אשתו יכולה לגבות את כתובתה מאותן נכסים, שהרי מנכסים שהבעל קונה לאחר שנתן לה את המתנה גובה כתובתה, ויש לדון האם הנכסים שזכה בהם במות ביתו דינם כנכסים שקנה לאחר מכן, או לא.

סבר רב פפי למימר, אשתו לא שקלא בכתובתה אלא תלתא. [אותו שלישי נכסים שנתן לה], ולא תגבה מהשלישי שזכה במות ביתו.

אמר ליה רב כהנא, אילו הדר קני מי לא קלב-א שקלא [אילו היה קונה נכסים אחר שנתן לה את המתנה, האם לא תגבה מאותם נכסים]?

ובודאי גובה מאותם נכסים, כיון שלא מחלה אלא על השיעבוד שיש לה בנכסיו הנוכחיים, ולא על מה שעתידי לקנות.

ואם כן, כיון דאילו הדר קני נכסים אחרים, שקלא, [היתה גובה כתובתה מהם] השתא נמי במקרה שחזר הבעל וזכה בנכסי ביתו שמתה, שקלא [גובה כתובתה מאותם נכסים].

עוד באותו ענין:

ההוא שכיב מרע, דפלגינהו לנכסיה לאתתיה ולבניה. חילק נכסיו לאשתו ובניו, דהינו "עשאה שותף בין הבנים".

אך שייך בנכסיו חד דיקלא שלא פירש למי הוא.

ומספקא לן, האם יכולה לגבות מו?תר כתובתה מנכסי היתומים, או רק מאותו

הגמרא מביאה נידונים נוספים באותו ענין:

ההוא שכיב מרע, דאמר להו, "פלגא לברת, ופלגא לברת, ותילתא לאיתת בפירי [מחצית נכסי לביתי זאת, ומחצית לבת אחרת, ושליש מפירות הנכסים לאשתי]".

איקלע רב נחמן לסורא, עול לגבי [נכנס אצל] רב הסדא, ואמר ליה, כי האי גוונא מאי? האם גם במקרה זה, שלא קיבלה קרקע אלא פירות, מחלה על כתובתה?

אמר ליה, הכי אמר שמואל, אפילו לא הקנה לה אלא דקל אחד לפירותיו אבדה כתובתה.

והכא נמי, שהקנה לה פירות מחוברים, איבדה את כתובתה.

אמר ליה, אימור דאמר שמואל התם, משום דאקני לה בנופה דארעא, אך הכא, פירא בלבד הוא? כלומר, מספקא לן לגבי פירות תלושין, שאינם מחוברים לקרקע, ואין להם שם קרקע?

אמר ליה, מטלטלי קא אמרת? מטלטלי ודאי לא קא אמינא. ובודאי לא איבדה כתובתה בשביל מתנת מטלטלין שקיבלה מבעלה.

עוד באותו ענין:

ההוא שכיב מרע, דאמר להו, "תלתא לברת, ותלתא לברת, ותלתא לאיתת [שליש נכסי לבת זו, ושליש לאחרת, ושליש לאישתי]".

שכיבא חדא מבנתיה, מתה אחת מבנותיו, וחזר אביה וירש את שלישי נכסיו שנתן לה.

בספק, מעמידים את האשה על חזקתה, וגובה מנכסים שיבואו לאחר מכן. ולכן פסק רב כהנא

הדקל, או שמא כיון שקיבלה אף היא חלק בירושה, ולא מחתה בחלק היתומים, מחלה על המותר, ואינה יכולה לגבותו אף מאותו הדקל.

סבר רבינא למימר: אינה יכולה לגבות מותר כתובתה מנכסי היתומים, כיון שמחלה להם על השיעבוד שיש לה בנכסיהם, ולית לה **אלא** חר דיקלא.

אמר ליה רב יימר לרבינא: אי לית לה, כלומר אם אינה גובה מנכסי היתומים, חר דיקלא נמי לית לה. שהרי ידעה מאותו הדקל ומחלה לירושיו על כל הנכסים שנמצאים ביד האב כעת. כיון שעשאה שותף בין הבנים.

אלא, אם תאמר שלא מחלה על שיעבודה מאותו דקל, כיון שאמרה בליבה, הנה הניח לי מקום מועט לגבות ממנו מותר כתובתי, אם כן, מיגו דנחתא לדיקלא, נחתא נמי לכולהו נכסי. ותגבה מותר כתובתה אף מחלק היתומים.

וכעת אין ראייה כלל משתיקתה לומר שמחלה לבנים. דהאי דשתקה ולא ערעה, היינו משום שהניח לה מקום לגבות מהדקל, ואמרה בליבה, למה אערער עכשיו? אמתין עד שישומו בי"ד את הדקל, ואחר כך אערער כל הכל, ואגבה כתובתי אף מנכסי היתומים.

מסקנת הסוגיא:

שכיב מרע שכתב כל נכסיו, או חילק לבניו לפני אשתו וגם לה נתן קרקע כל שהוא ושתקה, קנו. שהרי מחלה להם על השיעבוד שיש לה בנכסים אלו.

והוא הדין אם נתן כל נכסיו לאחרים ונתן אף לאשתו קרקע כל שהיא. כיון שעשאה שותף בנכסים כמותם, קנו.

והני מילי אם חילק כל נכסיו. אך אם שייר אפילו דקל אחד, מתוך שגובה דקל זה חוזרת וגובה כל שאר הנכסים.

ודוקא אם נתן לה מתנת קרקע, אך אם נתן לה מתנת מטלטלין, לא מחלה על כתובתה.

ודוקא בנכסים הנמצאים ברשותו כעת מחלה על שיעבודה, אך בנכסים שיבואו לאחר מכן, לא מחלה⁽¹¹⁸⁾.

ודוקא בשכיב מרע שכתב נכסיו, אבל בריא, הוי ספק, האם מחלה על שיעבודה, ועל האשה להביא ראייה כדי להוציא את הממון מיד היורשים.⁽¹¹⁹⁾

הגמרא חוזרת לעסוק בנושאים הקשורים לדין "הנחלה דרבי יוחנן בן ברוקה":

דעת הר"י מיגאש, דאף מנכסים שיבואו לאחר מיכן מחלה. עיי"ש.

119. כך שיטת הרשב"ם. אך כאמור לעיל יש שחלקו וסבר שעל היורשים להביא ראייה.

לקמן מספק שגובה מנכסים הבאים לאחר מכן. ועיין עוד באבן האזל (זכיה וט) בדעת הרמב"ם.

118. כך שיטת הרשב"ם. אך כאמור לעיל,

דההוא דהוה קא שכיב, [חלה ונטה למות],
ואמר ליה: נכסיה למאן? דלמא לפלניא?
ואמר להו, אלא למאן? ודאי לאותו פלוני!
והוי כאילו אמר, "נכסי לפלוני".

ואמרת לן עלה, [כלומר, במקרה זה דיבר רב
הונא], דאם ראוי ליורשו, נוטלן משום
ירושא, ואם לאו נוטלן משום מתנה.

אמר ליה, רב הונא לרב נחמן: אין הכי
קאמינא. [אכן כך היה המעשה].

מבאר הגמרא: למאי הלכתא? מה ההבדל
אם נוטל את הנכסים בתורת ירושה או
בתורת מתנה?

סבר רב אדא בר אהבה קמיה דרבא למימר,
נפקא מינא: אם ראוי מקבל המתנה ליורשו,
ונוטל את הנכסים בתורת ירושה, הרי
אלמנתו של הנפטר נזונית מנכסיו. כדין
"אלמנה נזונית מנכסי יתומים", דהיינו
מנכסי היורשים.

ואם לאו, שאינו ראוי ליורשו ונטל את
הנכסים בתורת מתנה, אין אלמנתו נזונית
מנכסיו.

אמר ליה רבא, וכי משום שנתן לו את
הנכסים במתנת שכיב מרע, שאינה אלא
מדרבנן, מיגרע גרעא?! כלומר, וכי הורע
כחה של האלמנה בשל כך?

השתא בירושה דאורייתא, אמרת אלמנתו
נזונית מנכסיו, במתנה דרבנן לא כל שכן

אמר רב הונא: שכיב מרע שכתב כל נכסיו
לאחר, שאינו בנו, ולא פירש האם כוונתו
לתת במתנה או בתורת ירושה.

רואין, אם אותו מקבל ראוי ליורשו, כגון בן
בין הבנים, נוטלן משום ירושה. כרבי יוחנן
בן ברוקה⁽¹²⁰⁾.

ואם לאו, שאינו ראוי ליורשו, נוטלן משום
מתנה. כיון שאין אדם מוציא דבריו לבטלה,
ובודאי התכוין לתת לו את הנכסים בתורת
מתנה.

ולקמן יבואר, מה ההבדל אם זוכה בנכסים
בתורת מתנה או בתורת ירושה.

אמר ליה רב נחמן: גנבא גנובי למה לך?
מדוע אמרת את דינך באופן שנראה כאילו
הוא מוסכם לכולי עלמא?

אי פבירא לך כרבי יוחנן בן ברוקה, אימא,
הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה,

דהא שמעתתך [שהרי שמועתך] כרבי יוחנן
בן ברוקה הוא דאזלא?

דלמא כי הא קאמרת, שמא לא התכוונת
לחדש לנו הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה, אלא
בא לפניך מעשה, באחד שחילק נכסיו סתם
כדלהלן, ובאת לחדש לנו את ההבדל בין
נטילה משום ירושה לנטילה משום מתנה.
ואגב אורחא שמענו שסברת כריב"ב.

וכך היה המעשה:

מבאר הרשב"ם: כיון שכדי להוריש לו את
הנכסים אינו צריך לפרש לשון ירושה, שהרי
ממילא הוא יורשו, לכן כל היכא שיכול

120. צריך באור: מדוע אם לא פירש את כוונתו,
ויכול ליורשו, אמרינן, ירשנו, ולא תולים כוונתו
במתנה?